

(i) Printed Pages : 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	0	3	2
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	1
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 1st Semester

(2122)

PHILOSOPHY (In all Mediums)

Paper : Elements of Philosophy

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt FIVE questions in all, by attempting ONE question from each Section. Question No. 9 is compulsory.

UNIT-I

1. Discuss the nature and concerns of Philosophy by differentiating from other disciplines of knowledge. 18
2. Examine the approach of Philosophy as a discipline of knowledge towards the concept of self knowledge. 18

UNIT-II

3. Discuss the main concerns of Epistemology as a fundamental branch of Philosophy. 18
4. Explain the nature and concerns of Art and Aesthetic Experience by highlighting its relation to philosophy. 18

UNIT-III

5. What according to you are the constituting elements of a Society? Discuss in the light of interrelationship between individual and society. 18
6. What do you understand by Morality and how a good society must orient itself towards achieving it? 18

UNIT-IV

7. Write an extensive note on the nature and kinds of Justice. 18
8. Explain the concept of Virtue by highlighting as to why it is equated with excellence. 18

UNIT-V

9. Attempt any **nine** of the following :
- (1) Define Philosophy.
  - (2) Differentiate between knowledge and opinion.
  - (3) Explain the term Metaphysics.
  - (4) What is meant by Rationality?
  - (5) What are the limits of reason?
  - (6) What is the significance of critical enquiry in Philosophy?

- (7) How Philosophy is different from religion ?
- (8) What is creativity in arts ?
- (9) What do you understand by Ethics ?
- (10) Can humans have different standards in public and private life ?
- (11) Define the nature of Man.
- (12) What is the contribution of Ambedkar to Indian Society ?
- (13) Discuss the contribution of Gandhi to Indian Society.
- (14) Enunciate the contribution of Jyotiba Phule to Indian Society.
- (15) Explain the concept of tolerance. 9×2=18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— कुल पाँच प्रश्न करें। प्रत्येक यूनिट में से एक-एक प्रश्न करें।
प्रश्न संख्या 9 अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. ज्ञान के अन्य विषयों से अंतर करते हुए दर्शनशास्त्र को प्रकृति और सरोकारों की चर्चा कीजिए। 18
2. आत्मज्ञान की अवधारणा के प्रति ज्ञान के एक अनुशासन के रूप में दर्शनशास्त्र के दृष्टिकोण का परीक्षण कीजिए। 18

यूनिट-II

3. दर्शनशास्त्र की एक मौलिक शाखा के रूप में ज्ञानमीमांसा के मुख्य सरोकारों की चर्चा कीजिए। 18
4. कला और सौंदर्य अनुभव की प्रकृति और सरोकारों की व्याख्या करते हुए दर्शन शास्त्र से इसके संबंध पर प्रकाश डालें। 18

यूनिट-III

5. आपके अनुसार समाज के संघटक तत्व क्या हैं ? व्यक्ति और समाज के बीच अंतर्संबंधों के आलोक में चर्चा कीजिए। 18
6. नैतिकता से आप क्या समझते हैं और एक अच्छे समाज को इसे प्राप्त करने के लिए किस प्रकार स्वयं को उन्मुख करना चाहिए ? 18

यूनिट-IV

7. न्याय की प्रकृति और प्रकारों पर एक विस्तृत नोट लिखिए। 18
8. सदगुण की अवधारणा की व्याख्या इस बात पर प्रकाश डालते हुए करें कि इसे उत्कृष्टता के साथ क्यों जोड़ा जाता है ? 18

यूनिट-V

9. निम्नलिखित में से कोई नौ प्रश्न कीजिए :
  - (1) दर्शन शास्त्र को परिभाषित करें।
  - (2) ज्ञान और राय के बीच अंतर करें।
  - (3) तत्वमीमांसा शब्द की व्याख्या करें।
  - (4) तर्कसंगतता का क्या अर्थ है ?
  - (5) कारण की सीमाएं क्या हैं ?

- (6) दर्शनशास्त्र में आलोचनात्मक जांच का क्या महत्व है ?
- (7) दर्शनशास्त्र किस प्रकार धर्म से भिन्न है ?
- (8) कला में रचनात्मकता क्या है ?
- (9) नीतिशास्त्र से आप क्या समझते हैं ?
- (10) क्या सार्वजनिक और निजी जीवन में मनुष्यों के अलग-अलग मानक हो सकते हैं ?
- (11) मनुष्य की प्रकृति को परिभाषित करें।
- (12) भारतीय समाज के प्रति अम्बेडकर का क्या योगदान है ?
- (13) भारतीय समाज के प्रति गांधी के योगदान की चर्चा कीजिए।
- (14) भारतीय समाज के प्रति ज्योतिबा फुले के योगदान का वर्णन कीजिए।
- (15) सहिष्णुता की अवधारणा की व्याख्या करें। 9×2=18

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :— कुल पंजाबी पृष्ठन करो। हरेक यूनिट ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-1

1. ਗਿਆਨ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
2. ਸਵੈ-ਗਿਆਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ-ਮੀਮਾਂਸਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
4. ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਨਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਤੁਹਾਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਠਨ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ ? ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
6. ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? 18

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18
8. ਨੇਕੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਇਹ ਉੱਤਮਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਉਂ ਹੈ ? 18

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :
  - (1) ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
  - (2) ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

- (3) ਤੱਤ-ਮੀਮਾਂਸਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (4) ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (5) ਤਰਕ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ ?
- (6) ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿੱਚ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?
- (7) ਫਿਲਾਸਫੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ?
- (8) ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (9) ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?
- (10) ਕੀ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ?
- (11) ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (12) ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ?
- (13) ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (14) ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀਬਾ ਫੂਲੇ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- (15) ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

9×2=18